

Liberaal opleiding van start

Zeven volwassenen krijgen eindelijk de gelegenheid om rabbijn te worden. 'We kunnen niet blijven koken met oude pannen'.

DAVID GAILLARD

Dinsdag is de liberale kaderopleiding in Amsterdam van start gegaan. De zeven studenten, drie mannen en vier vrouwen, hopen hiermee leraar, voorzanger of rabbijn te worden. Zij volgen vakken als Hebreeuws en geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, bij het joods-educatieve centrum Crescas en eventueel bij verwante buitenlandse instellingen. Vakken als de interpretatie van de joodse wet en pastorale zorg worden verzorgd door het Robert A. Levisson Instituut. De opleiding is genoemd naar de in 2001 overleden Robert Levisson, een van de grondleggers van de liberaal-joodse gemeenschap in Nederland.

In de academische commissie die het niveau in de gaten moet houden, zitten onder anderen prof.dr. Irene Zwiap en dr. Emile L. Schrijver.

Het ledental van de Liberaal Joodse Gemeenten (LJG) neemt toe en daarmee groeit de behoefte aan eigen kader. Met het besluit om vrouwen aan de vijfjarige opleiding toe te laten, onderstreept het liberale rabbinaat dat de aanstelling van een vrouwelijke rabbijn in de toekomst tot de mogelijkheden behoort. Een jaar geleden ging Hetty Groeneveld (33) uit Tilburg nog naar Londen om aan het Leo Baeck College voor rabbijn te studeren. Voor elk jaar dat ze een studiebeurs kreeg, zou ze een jaar als rabbijn functioneren, in Nederland of daarbuiten.

De jongste student aan de nieuwe opleiding is Mischa Schrijver (39) uit Abcoude. De vader van zes kinderen werd drie jaar geleden toegelaten aan het Abraham Geiger Col-

'Ik vind dat een vrouwenstem gehoord mag worden in de synagoge'

leg in Potsdam. Schrijver ging echter eerst een jaar semitische talen studeren aan de Universiteit van Amsterdam en besloot vervolgens de start van de oprichting van het Levisson Instituut af te wachten. Hij kan vrijstellingen krijgen met zijn propedeuse, als hoofdemployé *benefits* van een assurantiemakelaar en docent bij Crescas. De altijd energieke Schrijver gaat de nieuwe studie volgen om later mensen te kunnen begeleiden bij hun terugkeer naar het jodendom. Daarvoor heeft hij onder meer ervaring opgedaan als Crescas-docent in Almere. „Denk aan joodse weeskinderen die na de oorlog in een christelijk gezin opgroeiden en op hun vijftigste op zoek gaan naar hun wortels. 'Tikoen am Jisraël', het heel maken van het joodse volk, is een mooie

Mischa Schrijver en Navah Tehila gaan voor in de dienst bij de LJG-Utrecht

ambitie. Ik kan dat doen bij Crescas, de LJG Utrecht, of als deeltijd-rabbijn. Ik wil wel mijn baan aanhouden.”

De gemiddelde leeftijd van de studenten is rond de vijftig. Enerzijds zijn studenten toegelaten die reeds de nodige relevante ervaring bezitten, anderzijds is er sprake van een inhaalslag.

Navah Tehila ('vijftig plus') uit Utrecht gaat net als Schrijver voor in de dienst van de LJG-Utrecht. Ze componeert liturgische muziek en treedt als zangeres op met het ensemble Or Balev ('Licht van het hart'). Ze groeide op in Israël, woont sinds 1975 in Nederland, en studeerde onder meer aan het conservatorium in Utrecht. Tehila: „Ik ben een rebelse vrouw en wilde chazanoet studeren. Dat kon in mijn tijd niet als vrouw, maar ik vind dat een vrouwenstem gehoord mag worden in de synagoge.”

Tehila geeft joodse les en doet ook interreligieus werk: „Zo geef ik bij de Folkertsma Stichting in Hilversum een workshop 'Zingen vanuit het joodse hart'. Ik wil mensen leren hoe ze via muziek contact kunnen maken met hun nesjomme. Met de muziek kun je je bewust worden van het mens zijn in het joodse leven.”

Tehila wil een 'zingende rabbijn' worden. De orthodoxie accepteert dat niet van een vrouw, maar zij vreest niet voor de breuk met de traditie: „Mijn grootouders waren Poolse chassidim. Ik voel dat ik de traditie moet doorgeven en vernieuwen. De Tora is een boek dat je op duizenden manieren kunt uitleggen. We kunnen niet blijven koken met oude pannen. De problemen tussen de orthodoxie en de liberalen zijn triest, maar sinds de dagen van de twaalf

stammen waren er altijd breuken. Ik vertrouw erop dat God het beter weet. Als de masjiach komt zal alles heel worden.”

Marianne van Praag (47) uit Den Haag, spreekt ook vloeiend Hebreeuws. Ze woonde zes jaar in Israël. De goedlachse moeder van twee kinderen is bestuurslid bij de LJG-Den Haag en geeft al 25 jaar joodse les aan kinderen. „Als rabbijn hoef ik niet perse verbonden te zijn aan een gemeente om de schoonheid van de traditie door te geven. Ik kan ook werken in de interreligieuze dialoog of het onderwijs.” Van Praag is een voorvechter van vrouwenemancipatie, maar denkt dat een vrouwelijke rabbijn in Nederland nog geen haalbare kaart is: „Ik ben soms wat ongeduldig en opstandig. Sommigen vinden de veranderingen te langzaam, voor anderen gaan ze te snel. In Rotterdam hebben we nu een egalitaire dienst, waarbij mannen en vrouwen evenveel mitswoet doen, zoals opgeroepen worden voor de Tora. De dienst is één keer per maand, mensen die dat niet willen kunnen

dan wegblijven. Vrouwen dragen bij ons geen keppel of gebedskleed. Dat is voor een aantal mensen emotioneel nog niet te verhapstukken.”

Tamarah Benima (53) uit Amsterdam, oud-hoofdredacteur van het NIW, schrijft onder andere voor het Friesch Dagblad en verzorgt vanaf deze week een column in het NIW over de liberale opleiding. Ze verdiept zich, behalve in het jodendom, al jaren in het soefisme, een mystieke stroming die op zoek is naar Eenheid in de schepping. Benima wil aandacht vragen voor het belang van de Tora voor een verantwoorde omgang met natuur en milieu: „De schepping is de sluier waarachter God Zich verbergt én waarin God Zich manifesteert. De kern van alle milieuproblemen is gebrek aan spiritualiteit.”

Albert Ringer uit Rotterdam, afgestudeerd kunsthistoricus en werkzaam in de computerbranche, is op vakantie in Tsjechië, en kan zijn inschrijving niet toelichten. Etienne Denneboom (47), student joodse studies aan de Universiteit van Amsterdam heeft geen zin om zijn motivatie toe te lichten. Dat geldt ook voor Kine Sittig (50), natuurkundige en docente klassiek Hebreeuws bij Crescas. Zij is lid van de LJG-Amsterdam en tevens een drijvende kracht achter Beit Ha'Chidush. In deze alternatieve gemeente worden regelmatig vrouwelijke en homoseksuele rabbijnen ingevlogen, met name uit Amerika. Sittig wil geen vragen beantwoorden, maar wat in het vat zit verzuurt niet: „Als ik over vijf jaar rabbijn ben, wil ik misschien wel een interview geven.”